

Mezinárodní události především v Německu a Itálii v letech 1056 – 1106

Důležité osobnosti:

Král Heinrich IV. (* 11. 11. 1050, † 7. 8. 1106)

- od r. 1056 král Německého království

- od r. 1084 císař Římsko-německé říše

Mathilde von Tuscien (* 1046, † 24. 7. 1115; vladařka od 1052)

- **die Markgräfin** von Tuscien (Toscana), die Herrscherin von Tuscien

- hraběnka markrabství Tuscien, Itálie, severní Itálie

Papež Gregor VII. (papežem od 1073 – do 1084; † 1085)

- radikální reformátor (katolické) církve

Papež(protipapež) Klemens III. (protipapežem od 1080, v Římě od 1084 – do 1098; † 1100)

- dosazen do funkce protipapeže německým králem Heinrichem IV., protože měl Heinrichu IV. zajistit náklonnost církve k německému království/císařství

Der Abt Hugo von Cluny (opatem od 1049 – do 1109)

- **der Abt** – opat

- **die Abtei** – opatství

- **na území kláštera Cluny byl na pozici papeže**

.....
Mathilde von Tuscien – dcera velmi mocného panovníka (Gottfried der Bärtige), která po otcově smrti převzala vládu v markrabství Tuscien. Byla velmi moudrou vladařkou, kterou uznávali i panovníci jiných zemí a církev.

- 1. sňatek s vévodou (vévoda – **der Herzog**) Gottfriedem III. po krátkém manželství odešla od manžela

- 2. sňatek r. 1089 zorganizoval Papež Urban II. (1088 – 1099), vzala si 17-ti letého Welfa V. von Bayern v jejích 43 letech – tímto sňatkem se spojili italští + němečtí (pouze jižní Německo) nepřátelé císaře Heinricha IV.

Mathilde podporovala církevní reformy papeže Gregora VII.; a král později císař Heinrich IV. ji za to neměl v lásce.

Mathilde věnovala r. 1079 její celý majetek církvi (kurii), který si dle darovacího dokumentu směla církev vzít po její smrti. Mathilde von Tuscien byla bezdětná.

Po smrti Mathildy vzplanula nekonečná hádka mezi církví a římsko-německým císařstvím. Roku 1213 vydal císař Fridrich II. Egere Goldbule, kde přiznal majetek Mathildy von Tuscien církvi.

Papež Gregor VII. – r. 1048 mnich (**der Mönch**) v klášteře Cluny

- jako nový papež energicky prosazoval ihned po jeho nastoupení na papežskou stolicí církevní reformy: Simonie, manželství církevních hodnostářů (**die Priesterehe**) + centralizaci církve (**die kirchliche Zentralisation**). Rychlá a neúprosná realizace jmenovaných církevních reforem našla své příznivce i odpůrce.

Co je do Simonie?

Die Simonie – především obchod s církevními věcmi – tím se myslí obchod se sakramenty (**das Sakrament, die Sakramente**) – **das Sakrament** - církevní služba/jednání, na základě kterého věřící obdrží božskou milost/smilování a sakramentaliemi (**die Sakramentalien**) – církevní úřad sem spadá i obchod s církevními relikviemi

Der Investiturstreit – boj o samostatnost církve → žádná politická závislost na králích/císařích.

Die Investitur – absolutní samostatnost/nezávislost (katolické) církve

- v 1. řadě šlo o odštěpení církve od světského vlivu (království, císařství)

- pokus papežů (již od 10. století) o reorganizaci raně-středověkých církevních zákonů → církevní reforma → svoboda církvi; zajistit papežům právo „dělat“ politiku jak církevní, tak i světskou politiku;

cíl reformy: aby byli církevní hodnostáři voleni zástupci církve a ne králi nebo císaři + aby se králové/císařové museli v důležitých politických otázkách radit s papežem a popřípadě uznat a přijmout papežův názor

- 1084 papež Gregor VII. byl sesazen z papežské stolice a byl uvězněn; normanský vévoda Robert Guiscard jej vysvobodil, zničil/vydrancoval přitom Řím, obyvatelé Říma byli zuřiví, že jim kvůli papeži Gregoru VII. bylo zničeno jejich město a proto utekl papež Gregor VII. do exilu v Salerně (Salerno)

Das Investiturrecht – tohle právo dávalo králi výhradné, přinejmenším extrémně důležité právo volit = dosazovat biskupy (**der Bischof, die Bischöfe**) do jejich biskupských funkcí → tím byla církev závislá na králi/císaři

Papež (protipapež – der Gegenpapst) Klemens III. – zprvu pracoval jako kancléř pro Itálii ve službách německého dvora (**der Hof**)

- od r. 1072 se stal arcibiskupem v Ravenně

- zprvu odpůrce papeže Gregora VII. + jeho tvrdě prosazovaných církevních reforem → s vydatnou pomocí německého krále Heinricha IV. byl biskupskou opozicí zvolen r. 1080 protipapežem → r. 1084 byl dosazen v Římě k moci

- jakmile dostal moc v Římě, byl zastáncem církevní reformy zřízení a dodržování celibátu pro členy církve a odstranění Simonie – nejednal tak tvrdě jako papež Gregor VII. a hlavně uměl spolupracovat s Heinrichem IV.

- měl velmi mnoho příznivců v Německu, Anglii a Maďarsku, v Římě se udržel téměř až do jeho smrti

Král Heinrich IV. – nerespektoval papežem Gregorem VII. zavedený nový zákon investitury (král/císař nesmí dosazovat biskupy/církevní hodnostáře do jejich církevních funkcí), který byl ustanoven roku 1075 na římské Fastensynode

- byl velmi tvrdohlavý a uhádaný král, který nerespektoval papežský zákaz, aby necírkevní hodnostáři - laici dosazovali/jmenovali církevní hodnostáře do jejich funkcí → papež Gregor VII. shledal krále Heinricha IV. nepolepšitelným a arogantním králem, který není hoden církevní přízně a **exkomunikoval**/vyhostil jej **r. 1076** poprvé z církve → jako odpověď na papežský zákaz a na (dvakrát¹ provedenou) exkomunikaci z církve sesadil r. 1084 král Heinrich papeže Gregora VII. z jeho papežského stolce, uvěznil jej a do Říma dosadil svého nového protipapeže a nechal se korunovat svým novým protipapežem Klementem III. na císaře římsko-německé říše;

- zjistil, že už po první exkomunikaci z církve ztrácí moc v jeho římsko-německé říši, protože ho nepodporovali němečtí biskupové a němečtí šlechtici jej neuznávali více za jejich krále → přemýšlel, jak by to napravil → **28. 1. 1077** vyšel v oděvu určeném pro pokání (**das Büßergewand**) na cestu pokání (**Buße tun**) do Canossy (**der Gang nach Canossa**) → jakmile přišel k zámku v Mathildy von Tuszien v Canosse, byl nechán 3 dny před zavřeným vchodem do zámku; po třech dnech pokání před zámkem byl vpuštěn do zámku, kde byla přítomna majitelka zámku (**die Schlossherrin**) Mathilda von Tuszien, der Papst Gregor VII. und der Abt/Papst Hugo von Cluny → po dlouhých hovorech bylo Heinrichu IV. odpuštěno a exkomunikace z církve byla roku 1077 zrušena (Mathilda von Tuszien + der Abt/Papst Hugo von Cluny, který byl kmotrem Heinricha IV., se za Heinricha IV. u papeže Gregora VII. přimluvili) → zástupci německé císařské církve (**die Reichskirche**) byli spokojeni; němečtí šlechtici byli velmi nespokojeni, přáli si, aby Heinrichova exkomunikace z církve nebyla zrušena → zvolili si protikrále (**der Gegenkönig**) švábského vévody Rudolfa von Rheinfelden → Heinrich IV. tímto ztratil podporu velké většiny německých šlechticů → pro upevnění vztahů v římsko-německé říši provdal jeho dceru Agnes za velmi vlivného německého šlechtice – hraběte Friedricha von Staufen + zajistil si podporu u italských

¹ Druhá exkomunikace Heinricha IV. proběhla r. 1080.

šlechticů, kteří s papežským zákazem dosazování církevních hodnostářů do církevních funkcí nesouhlasili → Heinrich táhne roku **1080** do bitvy, aby si upevnil jeho pozici/politickou moc → bitvu prohrál → **papež Gregor VII. jej opět exkomunikuje z církve** a jeho protikráli Rudolfovi a jeho stoupencům udělí absoluci (**die Absolution**) a předpoví Heinrichovi IV. jeho smrt, pokud se nepoddá církvi a nebude uznávat vydaný papežský zákaz ohledně investitury → Heinrich IV. přišel nezván na synodu lombardských biskupů do Brixenu, kde se spolu s biskupy domluví na sesazení Papeže Gregora VII. → 1080 proběhla v Německu bitva na řece Elster, kde zemřel Heinrichův protikrál Rudolf → po několika bitvách, které vedl Heinrich IV. proti papeži Gregorovi VII. se Heinrich spojil s byzantským císařem a společně dobili Řím → papež Gregor VII. byl r. 1084 sesazen a uvězněn → přišla doba velkých politických problémů → 1103 se Heinrich IV. rozhodl, že vypraví asi tak za 4 roky křížovou výpravu do Jeruzaléma → legálnímu papeži Urbanovi II. se tohle rozhodnutí líbilo → synovi Heinricha IV., tzn. Heinrichu V. se tyhle plány ale vůbec nelíbily → uvězní Heinricha IV. a nutí svého otce, aby se vzdal trůnu → Heinrich IV. uteče z vězení → 1106 Heinrich IV. zemře v jeho 56-ti letech

- teprve roku **1111 byla druhá exkomunikace Heinricha IV. zrušena** – tedy **po jeho smrti** → tímto krokem směl být pohřben ve Speyer (město)

Der Abt Hugo von Cluny – na území kláštera Cluny byl na pozici absolutního panovníka, nechal se oslovovat buď oslovením papež nebo rex (= král)

- klášter Cluny připravoval od jeho založení podklady k reorganizaci církve: nezávislost na rozkazech + názorech králů/císařů, dosazování církevních hodnostářů laiky (= králi/císaři) do církevních hodností, zákaz manželství, zákaz mít konkubíny (jedno jestli za manželství nebo jako svobodní, neženatí)

- klášter Cluny navázal jeho plánovanými reformami na dopis papeže Gelasia I. z roku 494, který psal císaři o „svaté autoritě papežů“ (= **geheiligte Autorität der Päpste** = auctoritas sacrata pontificum) + o „královském násilí“ (**die königliche Gewalt** = regalis potestas). Psal o tom, že papežové a císaři/králové panují spolu, ale církevním hodnostářům se samozřejmostí náleží podstatně vyšší moc při rozhodování → vysocí církevní hodnostáři, především papežové, stojí nad mocí králů/císařů, protože před Božím soudem se papežové musí zodpovídat za činy/hříchy (**die Sünden**) všech králů/císařů

- všichni členové kláštera Cluny pracovali po desetiletí (vychází to už na více jak sto let) na realizaci církevních reforem (viz. např. papež Gregor VII., který byl r. 1048 mnichem v klášteře Cluny nebo Abt/papež Hugo von Cluny)

- der Abt/Papst/rex Hugo von Cluny byl kmotrem Heinricha IV. – snažil se mít pro Heinricha porozumění a do určitého bodu Heinrichova chování se za něj přimlouval u církve v Římě

- der Abt/Papst/rex Hugo von Cluny – udržoval vynikající vztahy k Mathildě von Tuszien, uznával ji jako panovnici v markrabství Tuszien, i když to byla žena

„**Der Kirchenstaat**, das Staatsgebiet des Papstums. **Seit dem 4. Jh.** hatte die römische Kirche durch zahlreiche Schenkungen Grundbesitz in Italien erhalten (*Patrimonium Petri*) und begründete ihren Anspruch auf eine unabhängige Landesherrschaft durch die (gefälschte) Urkunde Konstantins (*Konstantinische Schenkung*). Bis auf den Dukat Rom (als byzantinischer Bezirk) hatte die Kirche im Kampf mit Byzanz und den Langobarden ihre Gebiete wieder eingebüßt. Der Frankenkönig Pippin übernahm gegen die Langobarden die Schutzherrschaft über Papsttum und Rom und garantierte in einer Urkunde zu Quierzy 754 (*Pippinische Schenkung*) den Dukat Rom, das Exarchat Ravenna und die Pentapolis (5 Städte an der Adria) als kirchliche Territorien. Pippin erhielt als Gegenleistung die päpstliche Anerkennung als legitimer Herrscher. [...]“²

Papežem se směl stát jen šlechtic.

V průběhu dalších staletí, především však získáním veškerého majetku po smrti Matyldy von Tuscien se pozemky katolické církve podstatně rozšířily.

Papežové přesídlili 1309 – 1377 do Aviñonu (Avignon) – těžkosti s udržení církevního státu (**die Schwierigkeiten mit der Erhaltung des Kirchenstaates**).

Papežové v období renesance se snažili pomocí jejich papežské politiky zajistit majetky rodinám, ve kterých se narodili – tzv. Nepotismus.

Roku 1929 byl uznán **Vatikán** + území okolo der **Peterskirche** jako symbol papežské nezávislosti (*Lateranverträge/laterální smlouvy*)

Užitá sekundární literatura:

- 1) Bertelsmann Lexikon. Geschichte, Bertelsmann Lexikon Verlag GMBH, Gütersloh 1996, ISBN 3-577 – 10584 – 4.
- 2) Faszination Mittelalter. Rätsel und Geheimnisse einer Epoche, Verlag Lingen GMBH & Co. KG, Köln 2007.
- 3) Chronik der Menschheit, neuaktualisierte Neuauflage, Chronik Verlag, München 1995.

² Bertelsmann Lexikon. Geschichte, S. 429